

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXV.

Cena lista
je \$6.00

Entered as second-class matter January 25, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., sobota, 19. novembra (Nov. 19), 1932.

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 274

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Papenova baronska vlada podala ostavko

Papen je izprevidel, da se ne bo mogel vzdržati na krmilu brez opore političnih strank. Hindenburg pozval politične voditelje, naj sestavijo vlado narodne koncentracije. Finaisti pričakujejo, da bo Hitler imenovan za kancelarja.

Do resignacije, katero so poenotili krog pričaivali, je prišlo potem, ko je kancelar Papen uvidel, da se njegov režim ne bo mogel vzdržati na krmilu brez opore s strani političnih strank, ki tvorijo večino v parlamentu.

Papenova vlada je z odobritvijo predsednika Hindenburga dvakrat razpustila parlament, toda pri volitvah ni njegov režim mogel dobiti večine. Kancelar je sicer sanjal o diktaturi, toda na četrtkovni seji kabineta so mu njegovi ministri to odsvetovali.

Hindenburg je sicer pozval vse voditelje političnih strank na konferenco, na kateri naj bi se razpravljalo o sestavi vlade narodne koncentracije na podlagi platforme katoliškega centra.

Adolf Hitler, voditelj nemških fašistov, pričakuje, da bo on imenovan za kancelarja. Takoj po resignaciji Papenovega kabineta je sklical sestanek fašističnih voditeljev v Monakovu. Doslej še ni prejel povabila od Hindenburga, naj sestavi novo vlado.

Dokler ne bo nov kabinet sestavljen, bo Papen ostal na vladnem krmilu. On meni, da vlad velikih diferenc med političnimi strankami ne bo mogoče sestaviti avtoritativne vlade, kakršno zahteva predsednik Hindenburg. Ako se nesoglasja ne bo moglo premestiti, Papen upa, da mu bo Hindenburg poveril diktatorsko oblast.

Centristi, voditelji opozicije proti Papenovemu režimu, so se pričeli pogajati z drugimi strankami glede sestave novega kabineta. Pripravljeni so na sodelovanje z nacijo, ako dobe zagotovilo, da bo član njihove stranke dobil pozicijo kancelarja.

"Mi hočemo imeti kabinet, ki bo respektiral demokratično načelo nemške konstitucije", je izjavil dr. Heinrich Voegel, voditelj katoliškega centra. "Vprašanje oseb ni važno. Pripravljeni smo sodelovati z vsem, čigar platforma bo združila vse konstruktivne sile nemškega naroda".

Hindenburg bo danes sprejel v avdienci dr. Ludwiga Kaasa, voditelja centristov; dr. Alfreda Hugenberg, nacionalista, in dr. Eduarda Dingeldeya, voditelja ljudske stranke.

Papen je sicer podal izjavo, v kateri pravi, da se on in njegovi ministri niso izneverili principom avtoritativne vlade. Podali so resignacijo prav zaradi tega, da ugodijo pot za formiranje take vlade.

Legar se širi med žrtvami orkana na Kubi.
Havana, Kuba, 18. nov. — Legar, posledica orkana, ki je opustošil velik del province Camaguey, se je pričel širiti med prebivalci. Doslej je umrlo na posledicah te bolezni 168 oseb, šeststo pa je nevarno bolnih.

Rebeli v Hondurasu naznanjajo uspehe

Njihove čete se pomikajo proti kapitolu. Vlada krogi vzemirjenje.

Tegucigalpa, Honduras, 18. nov. — Poročila, od katerih so se nekatera zakasnela, se glase, da je revolta bolj uspešna kot so javljale vesti iz Hondurasu v ponedeljek.

Rebeli so pretrgli komunikacijske vezi v mnogih krajih in njihove čete se naglo bližajo glavnemu mestu. Zadnje poročilo se glasi, da so od kapitola oddaljeni samo 60 milj.

Predsednik Mejia Colindres je sicer sklical sejo kabineta z namenom, da se napravijo načrti za obrambo. Vlada je mobilizirala vojaške čete proti liberalcem, ki so organizirali revolto, kar je posledica njihovega poraza pri predsedniških volitvah.

Rebeli so včeraj zasedli večje število mest v severnih provincah. Vstašem so se pridružile tudi nekatere vojaške posadke. Rebele vodi general Carlos Lagos.

Komisija priporoča zavarovanje

V sklad bi prispevali le podjetniki. Podpora bi trajala le 10 tednov na leto.

Boston, Mass. — Državna komisija za stabiliziranje zaposlenosti bo prihodnji mesec priporočala legislaturi zakonitev zavarovanja proti brezposelnosti. Načrt bo v detajlih objavljen za eno s poročilom komisije, ki je pričela z delom pred 18 meseci.

Obris tega načrta so že znani. V jedru določa, da vsak podjetnik prispeva v sklad vsoto enako dvema odstotkoma meznih izplačil, dokler se ne nabere rezerva \$50 na delavca. Prispevki se nato znižajo na en odstotek do vsote \$75. Dokler rezerva ne pade pod to vsoto, prenehajo vsi prispevki, čim pa se zniža pod navedeno vsoto, se prispevki zopet avtomatično obnovijo.

Izplačevanje podpore bi se pričelo po dveh tednih brezposelnosti. Podpora bi znašala do deset dolarjev na teden in ne več kot deset tednov na leto.

Razvidno je, da je s stališča brezposelnosti tako zavarovanje zelo pomankljivo. Za družinskega očeta je podpora nezadostna, ker z desetimi dolarji na teden ni mogoče odrediti volka od hiše. Slabša od te točke pa je skrajno omejena doba, v kateri bi brezposelni prejeli podporo. Trajati bi morala vsaj 26 tednov v letu.

Vse, kar je mogoče reči o tem načrtu, je to, da bi bilo tako zavarovanje boljše kot nič, niti zdaleka pa ne dosega minimalne potrebe. Pri uvažanju zavarovanja po državah, kot na primer določa platforma demokratske stranke, je največja ovira to, da je nemogoče uvesti dobrega zakona, ker so naprednejše države ovirane po nazadnjaških, ki o zavarovanju ne marajo nič slišati.

Do dobrega zavarovanja bi bilo mogoče priti le potom zvezne akcije, ki bi veljala za vse države. V obeh nekaterih avtoritet pa zvezni kongres nima te moči oziroma je velika možnost, da bi vrhovno sodišče, ki je strah nebrzdanega kapitalizma, proglasilo tak zakon neustavnim.

Spet samomor kapitalista
Chicago. — Theodore A. Peterson, podpredsednik in blagajnik S. Ward Hamilton Company v Harveyju, je v četrtke skočil iz 22. nadstropja v Stevens hotelu in obledel mrtve na pločniku. Vzrok: depresija.

RAZOROŽITVENA KONFERENCA VABI NEMČIJO

Povabilo vsebuje skrito grožnjo proti Nemčiji, ako se bo še nadalje upirala. Ameriški delegat pravi, da Evropa troši večje vsote za vzdrževanje oborožene sile kot pred svetovno vojno.

Zeneva, 18. nov. — Razorožitvena konferenca je včeraj ponovno povabila Nemčijo, naj pošlje svoje reprezentante v Zenevo. Povabilo se glasi kot zadnji poziv.

Sir John Simon, britiki zunanji minister, je ponudil status enakopravnosti Nemčiji kot pogoj za njen povratek, dočim je vodilni komitej razorožitvene konference prikriti zagrožil Nemčiji s težkimi posledicami, ako se bo še nadalje obotavljala. Delegacije veseli v Zenevi stoji na stališču, da je Nemčija dobila že dovolj koncesij in da nima nikakršnega vzroka za oviranje razorožitvenih pogajanj. Delegacije so dale razumeti Nemčiji, da bodo lahko opravile svoje delo brez nje, zato je najbolje, da revidira svoje stališče, dokler je še čas.

Norman H. Davis, načelnik ameriške delegacije, je v svojem govoru izjavil, da bi bilo v korist Nemčije, ako pošlje svoje reprezentante v Zenevo, da tako pospeši delo konference. "Pozabiti ne smemo, da je bila ta konferenca sklicana z namenom, da osvoji načrte, ki naj bi dovedli do redukcije oboroževanja", je rekel Davis. "Uspeh mednarodne ekonomske in finančne konference v veliki meri zavisi od uspehov zenevske konference. Svet se je že naveličal čakati in zahteva rezultate."

V svojem govoru je Davis omenil, da v zvezi poskusom v prihodnosti, centralne evropske države trošijo večje vsote za vzdrževanje vojaške sile in nakup orožja kot pred vojno.

Simon je naglašal, da so bivši zavezniški moralno obvezani na redukcijo oborožene sile. Nihče, niti Francija, ne more zanikati zahtev Nemčije po oborožitveni enakopravnosti. Ko je Herriot predložil svoj razorožitveni načrt, je bil to prvi korak k reviziji versailleske pogodbe.

Darrow pravi, da zdravilo zoper zločine je socializem

Champaign, Ill. — Znaní odvetnik in agnostični filozof Clarence Darrow je te dni v svojem predavanju na tukanjski llinolski univerzi dejal, da največ zločinov iz navede prihaja iz siro-mašnih slojev in najboljše zdravilo zoper zločinstvo se mu zdi socializem, ki nudi najlogičnejšo in najpravičnejšo formo vlade.

Oljna družba znižala delovni čas

San Francisco, Cal. — Associated Oil Co. je uvedla petdnevni delovni teden z namenom, da porazdeli delo med večje število delavcev in tako prepreči odsvitve.

Otroci bodo invadirali kapitol

Bojazen pred novimi izgredi naraščala. Državne in mestne avtoritete najbrž ne bodo ovirale pohodov.

Washington, D. C. — (FP) — Prvi v seriji gladovnih pohodov na kapitol v tej četrti zimi ekonomskega poloma bo pohod otrok brezposelnih delavcev. Sponzorji pohoda pravijo, da bo prišlo krog tisoč otrok na predvečer Zahvalnega dne v Washington. Vložena je bila že aplikacija pri policiji za dovoljenje parade, ki naj bi se pomikala proti Beli hiši in od tam proti kongresni palači.

Predsednik Hoover bo najbrž ostal v Beli hiši, kjer bo zaposlen s problemom vojnih dolgov. Nedvomno se bo vrnilo tudi večje število senatorjev in kongresnikov v Washington. Distriktni komisarij, ki so dobili svoje urade od Hooverja, še niso naznanili, da-li bodo dopustili parado otrok v kapitolu.

Washingtonsko časopisje dnevnoporoča o velikih pripravah za invazijo kapitola po brezposelnih delavcih in farmarjih. To je napotilo federalne avtoritete, da so poslane svarilo državnim in mestnim vladam, naj preprečijo pohode na Washington.

To svarilo ne bo najbrž nič bolj učinkovito kot je bil sličen poziv lansko zimo. Poroča se celo, da bi bila nekatera mesta celo vesela, ako se iznebe brezposelnih za par tednov.

V predvolilni kampanji se je večkrat naglašalo, da gre za brezposelnih delavcev. Vprašanje je sedaj, da-li bo predsednik Hoover spet poslal zvezne čete proti pohodnikom, kar bi nedvomno zahtevalo nove žrtve, ali pa bo vsa stvar prešla v območje washingtonske policije.

Sklad \$300,000,000, katerega je kongres na zadnjem zasedanju apropriral za nasečevanje brezposelnih za tekoče fiskalno leto, je bil domalega izčrpan v prvih petih mesecih. Kongres, ki se snide v decembru, bo pozvan, da aproprira nadaljnjih \$500,000,000 v isto svrhu.

Velika bančna kriza v Pittsburghu

Pittsburgh, Pa. — Finančna panika, ki je pretresla Pittsburgh ta teden, je doslej upropastila tri velike banke, ki so: Diamond National Bank, Real Estate Savings & Trust Company in Duquesne National Bank. Vsi trije depozitni zavodi so imeli ob polno petnajst milijonov dolarjev v vlogah. Panika se še ni podela in finančni krogi so mrzlično organizirali "protektivni odbor", da preprečijo polom ostalih bank.

Rudarji preprečili obrat

Springfield, Ill., 18. nov. — Demonstracije rudarskih stavkarjev pred premogovnikom Peabody Coal Co. v bližini Springfielda so preprečile obrat.

Ciani nove rudarske unije so blokirali ceste, ki vodijo k premogovniku, naka je pomočni šerif William Beynon naznanil, da bo deputiziral več mož proti rudarjem, ki nasprotujejo obnovitvi obrata. Sodijo, da se je demonstracij pred premogovnikom udeležilo nad tisoč rudarjev.

JAPONSKA ZAGOVARJA SVOJE STALIŠČE

Navaja akcijo ameriške vlade, ki je podpirala revolto v Panami, v svojo obrambo.

Tokio, 18. nov. — Združene države zavzemajo važno mesto v dodatnih japonskih opazkah in kritiki, ki je naperjena proti poročilu Lyttonove komisije o japonsko-kitajskem konfliktu v Mandžuriji. Te opazke je včeraj objavil list "Nichi Nichi."

Lyttonovo poročilo bo v zvezi s bombno eksplozijo 1. 1916, radi katere sta zaprti Mooney in Billings. Shod je bil nekakšno javno zaslišanje, na katerem je bil Dreiser "prosekutor" ali izpraševatelj. Povabljeni so bile tudi policijske oblasti, da Callicotteja javno zaslišajo ali pa pobijajo njegovo izpoved, kar se pa ni zgodilo. Callicotte je posebno pozival policijskega kapitana Goffa, ki skuša diskreditirati njegovo izpoved.

Obrambni odbor stavi veliko upanje na to izpoved. Na njeni podlagi bo skušal doseči novo obravnavo in vložit ponovno aplikacijo za nepogojno oprostitev.

Fremont Older, urednik San Francisco Herald, ki je eden od najaktivnejših oseb za Mooneyjevo osvoboditev, pravi, da je Callicotteja izpoved le moralne vrednosti. Njega je zasliševal več ur in potem rekel, da izpoved ne soglaša s nekaterimi domnevmi, vendar pa ne dvomi v njeno resničnost. Smatra jo le za indirektno evidenco in meni, da bo sodišče storilo isto. Njena vrednost bo le v tem, ako bo pripomogla do nove obravnave ali zaslišanja pred gubernijem za oprostitev.

Kupovanje glasov v Philadelphiji

Avtoritete uvedle preiskavo

Philadelphia, Pa., 18. nov. — Državni volilni komitej je odredil preiskavo obtožb glede prodajanja glasov pri predsedniških volitvah. Na včerajšnjem zaslišanju je zamorec Thomas Hil-ton izpovedal, da je državni poslanec Clinton O. Sowers, ki je ponovno kandidiral, kupoval glasove po 25 centov do enega dolarja. Na ta način je dobil krog dvesto glasov samo v enem volilnem distriktu v Philadelphiji.

Poleg Sowersa so bili aktivni v kupovanju glasov tudi pristaki drugih kandidatov. Odvetnik Joseph Marinelli je izjavil, da so republikanci v njegovem distriktu kupovali glasove na debelo. Godilo se je tudi druge nelegalnosti, je dejal odvetnik. Mnogo oseb je volilo, ki sploh niso imele volilne pravice, toda volilni uradniki, republikanci, so vse to prezrli.

mogovniku, naka je pomočni šerif William Beynon naznanil, da bo deputiziral več mož proti rudarjem, ki nasprotujejo obnovitvi obrata. Sodijo, da se je demonstracij pred premogovnikom udeležilo nad tisoč rudarjev.

Mooneyjev odbor goji novo upanje

15,000 oseb na shodu, na katerem so izpraševali Callicotteja o njegovi izpovedi. Urednik ne dvomi v njegovo poštenost.

San Francisco. — (FP) — Nad 15,000 ljudi se je udeležilo shoda, na katerem je bil junak dneva Paul M. Callicotte iz Portlanda, Ore., najnovejša senzacija v famoznem Mooneyjevem slučaju. Shod se je vršil v mestnem avditoriju z večjim številom govornikov, med njimi tudi pisatelj Theodore Dreiser in Lincoln Steffens.

Callicotte je zbrani množici pripovedoval o svoji vlogi v zvezi s bombno eksplozijo 1. 1916, radi katere sta zaprti Mooney in Billings. Shod je bil nekakšno javno zaslišanje, na katerem je bil Dreiser "prosekutor" ali izpraševatelj. Povabljeni so bile tudi policijske oblasti, da Callicotteja javno zaslišajo ali pa pobijajo njegovo izpoved, kar se pa ni zgodilo. Callicotte je posebno pozival policijskega kapitana Goffa, ki skuša diskreditirati njegovo izpoved.

Obrambni odbor stavi veliko upanje na to izpoved. Na njeni podlagi bo skušal doseči novo obravnavo in vložit ponovno aplikacijo za nepogojno oprostitev.

Fremont Older, urednik San Francisco Herald, ki je eden od najaktivnejših oseb za Mooneyjevo osvoboditev, pravi, da je Callicotteja izpoved le moralne vrednosti. Njega je zasliševal več ur in potem rekel, da izpoved ne soglaša s nekaterimi domnevmi, vendar pa ne dvomi v njeno resničnost. Smatra jo le za indirektno evidenco in meni, da bo sodišče storilo isto. Njena vrednost bo le v tem, ako bo pripomogla do nove obravnave ali zaslišanja pred gubernijem za oprostitev.

Obsejajo sedanjí ekonomski sistem

Rabinci zahtevajo socialno kontrolo nad produkcijo in profiti in skrajšanje delovnika

Cincinnati, O. — Centralna konferenca ameriških rabincev, h kateri spadajo vse židovske cerkve, ni na svoji letni seji v tem mestu imela ene dobre besede za sedanjí kapitalistični sistem. Svoje stališče do socialnih in ekonomskih problemov je navedla v izjavi, v kateri pravi, da je sedanjí družabni red "nečloveški, ekonomsko nepravil in moralno pod vasko kritiko."

Rabinci zahtevajo "takojšnjo zakonodajo za vedno večjo socialno kontrolo nad sredstvi produkcije in distribucije, kakor tudi nad profiti". V to spada skrajšanje delovnika, katerega je treba kontrolirati in urejati, da bo v skladu s mehanizmi napredkom družbe.

Bolj trajna in važnejša naloga cerkve je, pravijo rabinci, u-stvarjanje socialne zavesti in odgovornosti za odpravo sistema, ki periodično upravlja sile. Na milošćinske akcije gledajo s kritičnim očesom, ker le degradirajo človeka in so radi tega zlo. Za brezposelne in bedne bi moralna skrbeti država. Če v ta namen ne dobi dovolj sredstev od davkov na dohodke in dedščine, naj se posluži pa stopnjevalnega davka na kapital, kot ga je na primer priporočal Norman Thomas v zadnji kampanji.

Rabinci tudi zahtevajo tradicionalno pravico do svobode govora. "Tendence za odpravo te pravice po naraščajočem nagibanju k ekonomski diktaturi je največja nevarnost amotreni socialni naših socialnih in ekonomskih problemov."

Koruzna kot kurivo

Bloomington, Ill., 18. nov. — Ciani tukajšnje grške cerkve rabijo koruzo kot kurivo namesto premoga za ogrevanje cerkve. Isto dela prebivalstvo v tem okraju, ki pravi, da je koruzna cenejša kurivo kot premog. Na-

SESTANEK V BELI HIŠI PRIHODNJI TOREK

Hoover in Roosevelt bosta poleg vojnih dolgov razpravljala tudi o razorožitvenih načrtih in ekonomski stabilnosti. Kongresnik pravi, da Francija lahko poravnava svoje obilgacije v Ameriki.

Washington, D. C., 18. nov. — Konferenca med Hooverjem in novozvoljenim predsednikom Rooseveltom, na kateri bosta razpravljala o vprašanju vojnih dolgov, se bo otvorila v Beli hiši v torek popoldne.

Governor Roosevelt je včeraj informiral predsednika Hooverja, da bo prišel v Washington v torek popoldne in bo takoj odšel v Belo hišo ter se udeležil konference, na katero ga je Hoover povabil.

Vojni dolgovi ne bodo edini predmet diskuzij. Pričakuje se, da bosta Hoover in njegov obiskovalec govorila tudi o korakih, katere bo treba podvzeti za doseg svetovne ekonomske stabilnosti preko mednarodne ekonomske in finančne konference, in o vprašanju razorožitve. Konferenca se bosta najbrž udeležila tudi zakladniški tajnik Milla in Raymond D. Moley, Rooseveltov svetovalec in zaupnik.

Po končanem razgovoru bo Hoover poslal v Belo hišo člane finančnih odsekov obeh zbornih kongresov. Na tem sestanku se bodo nadaljevale diskuzije o apelu Velike Britanije, Francije in Belgije, ki se nanaša na revizijo vojnih dolgov.

Evropske države, ki so naslovile svoj apel Washingtonu, bodo informirane o stališču ameriške vlade po končanih konferencah v Beli hiši, toda gotovo je že sedaj, da njihov apel ne bo upoštevan.

Dokaz, da bo kongres nasprotno vsakemu poskusu revizije in črtanja vojnih dolgov, je bil ponovno podal včeraj, ko je kongresnik Fred A. Britten iz Illinoisa sугestiral, naj državni departament predloži zadevo svetovnemu razsodišču, ako ne bodo evropski dolžniki poravnali svojih obveznosti do 15. decembra.

"Hoover in Roosevelt lahko razpravljata o vprašanju vojnih dolgov", je rekel Britten, "toda glavno besedo o tem bo imel kongres."

"Francija ima veliko zalogo zlata in prav lahko poravnava svoje obveznosti, ki znašajo \$19,000,000. Očitno je, da bi Francija rada videla, da ameriška vlada suspendira zlati standard. Ako evropske države ne morejo poravnati svojih obveznosti, naj razglasijo bankrot. Njihova zadnja gesta pokazuje, da bi radi zvrnili breme vojnih dolgov na ameriške davkoplačevalce."

Republikanci potrošili dva milijona v kampanji

Washington, D. C., 18. nov. — Odbor republikanske stranke, ki je vodil neuspešno kampanjo za ponovno izvolitev Hooverja, je potrošil skoro dva milijona dolarjev. To izjavo je včeraj podal Joseph R. Nutt, blagajnik kampanjskega odbora. Odbor je prejel doslej \$1,800,000 za kritje stroškov in izkazuje še krog dvesto tisoč dolarjev deficita. Samo za govore v radio je odbor potrošil \$400,000.

Mesto izgubilo tožbo radi odslo-vitve delavcev

San Francisco. — Državno vrhovno sodišče je odločilo, da mora to mesto izplačati \$30,000 šestim delavcem, ker so bili odslo-vljeni 1. 1927 v skladu s starostjo. Vota predstavlja mezo od časa odslovitve do datuma sodniškega odloka. Sodišče se je opiralo na določbe civil service zakona.

deja se, da bo ta akcija služila kot nekakšen protest proti nizkim cenam koruzi.

Demonstracije brezposelnih v Chicagu proti znižanju podpore za polovico. Drugi dan je bila podpora podvojena!

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASNIK IN LISTINA SLOVENSKEGA NARODNEGA PODPORE

NE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodniški in Zdravstveni društvo (Slovene Chicago) in Kansas
\$4.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; v
Chicago in Cleveland \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na in-
terkontinentu \$9.00.Subscription prices for the United States (except Chicago)
and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year.
Foreign countries \$9.00 per year.

One column per page—Bilingual or no English.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be
returned.

Naslov na vso, kar ima biti v letniku

PROSVETA

3517-23 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v objavo, na primer (Okt. 31, 1932), poleg vsakega
imena na naslovni strani, da vam je v tem datumu potekla na-
ročnina. Posvetila je prevajalstvo, da ne vam list ne ustreva.

Še beseda o pijaci

Oprostite nam — ampak to je zdaj najvažnejše vprašanje v naši slavni ameriški domovini. Novi politični upravitelji Združenih držav so tako naredili. Vprašanja še ni, kdaj bodo brezposelnih delali in kaj zaslužili — to lahko čaka in bo čakalo — glavno vprašanje je, kdaj bodo pili pivo.

Članopisni poročajo, da se je zgodil čudež. Štiti demokracije v starem kongresu, ki so prepričali vank korak modifikacije v prejšnjem zasledanju, so se po volitvah prelevili v moka in bodo glasovali za legalno pivo takoj prihodnjega meseca. In predsednik Hoover, ki ima vseh zdelov, je dobil po volitvah moko glavo pa je pripravljen podpisati modifikacijo! Ganci ni nobenih, le govorice so take, in če so zanesljive — in če najbolj fanatični suhači (katerih niti Kristus ne prepriča o potrebi piva in vina) ne uspejo s sodnijskimi zavlačevanji — se lahko zgodi, da bo Amerika v par mesecih blagoslovljena z legalnim pivom.

Pivo se vrne — salun pa ne. To je pribito. Salun je odšel s satanom in oba sta zbežala iz Amerike! Namreč — ime je zbežalo. Salun, v katerem se danes točijo vse mogoče alkoholne pijače, se zdaj imenuje "Soft Drinks Parlor" ali "Business Lunch Room" ali kaj podobnega. Saluna resnično ni več! In tako ostane. Morda bi bilo dobro, če bi bodoče plynice legalnega piva krstili "Pivska kapela" ali "Beer Mission Chapel" ali temu primerno...

Stvar je torej v redu. Toda apostoli piva pozabljajo na nekaj; tudi pivovarstveni magnati, ki zdaj pometajo pajčevino in mažejo stroje za ogromno produkcijo, pozabljajo. Namreč pozabljajo, da vsa ta leta blažene prohibicije ekistira v Združenih državah industrija, ki je danes največja — postala je takorekoč ameriška "narodna industrija" — hišna pivovarstvena industrija. Kaj bodo storili s to industrijo? Ali se bo dala izbrisati iz ameriškega življenja čez noč?

Pred prohibicijo ni nihče varil piva doma. Tudi vina niso delali razen imigrantov, ki so nekaj stiskali v kletih po svoji starokrajki navadi; domačini se niso brigali za domače vino te vrste. Prohibicija pa je naredila veliko revolucijo v tem oziru. Hišna pivovarstvena obrt je postala splošna. Sprva je bila ta obrt zelo primitivna. Ljudje so kuhali in pili strano godlo, ki je bila prej strup kot hrano; marsikdo al je pokvaril želedec in obisti. Ampak vztrajnost je mati uspeha. Ljudje so vztrajali in se učili. Dobra, strokovnaška navodila so šla med svet, in dober material. Tako so se s leti razvili iz amaterjev imenitni pivovarhi, prav za prav pivovarke — kajti to je predvsem delo gospodinj. Danes je ta hišna pivnica v večini domov prvovrstne kvalitete in — kar je glavno — poceni je. Za dolar ali dva skuhate deset galon piva. Po mestih je na tisoče prodajalnic, ki prodajajo blago za domače pivo; na milijone dolarjev je vloženih v to obrt.

In zdaj — kaj? Ali bodo ljudje vse to opustili čez noč? Gospodinjje bodo pozabile na svojo pivovarsko umetnost in družina bo šla v salun — pardon, v kapelo! — pa bo plačevala pet ali deset centov za vrček fabriškega piva, ko lahko doma producira za ta znesek celo galono, ki ne bo nič slabše?

Zdi se nam, da se nekdo grdo vara. Zdi se nam, da se ljudje ne bodo tako kmalu in najbrž nikdar odvadili domače pijače, ki je v milijonih domovih postala del vsakdanje hrane. Kako bodo to odpravili? Ali bodo rekli, da je domače pivo škodljivo in le fabriško je zdravo? Kdo bo to verjel?

Prohibicija jih je naučila, da prepovedati se to ne da. Noben zakon ne more odpraviti clovskih navad, ki do gotove meje niso škodljive. Propaganda tudi ne bo nič koristila. Velike pivovarne bodo morale raskirati silno konkurenco z domačo pivovarsko industrijo — kakor velike pekarnice še danes tekmujejo z domačimi krušniki.

Če bodo pivovarne rekly, da imajo boljše blago, ne bodo dosti dosegle. Cena bo odločevala! Ako bodo magnati lahko producirali cenejše pivo kot je domače, bodo zmagnali. Vprašanje pa je, če bo mogoče producirati cenejše pivo z dobičkom. Pivski baroni hočejo dividendi. Njim ni za želo naroda.

(Dalje v drugi koloni.)

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Po osmem novembru
Duluth, Minn. — Milijone delavcev je brez dela in zaslužka, drugi milijoni delajo skrajšan čas, tako da se nahaja delavska masa v pomankanju. Vsa tako si človek misli, ko posluša jamranje mnogih, ki imajo v ožirbi obile družine, a ne potrebuje, da bi zadostile zahtevam.

Osmi november je bil dan, ko je imelo delavstvo priliko, da spregovori besedo, da potrdi razmere ali jih premeni. Masa je spregovorila, ampak le v toliko, da je dala svojo usodo v roke drugega kapitalistov, kateri bodo vladali ravno tako kot skupina, ki vlada zadnjih dvajset let. Hoover s svojimi Fordi, Melloni, Rockefellerji in Morgani je poražen, Roosevelt s svojimi Youngi, Astorji, Hearsti in tammanitskim dvorcem je zmagnan. Milijonarji yes, multimilijonarji na obeh straneh, so zmagnali. Delavstvo jim je dalo moč osmega novembra, da bodo še naprej vladali sebi v korist in ljudski masi v škodo! Ali bo treba res nasilja? Ali bo v resnici potrebno, da se inteligentna masa izreče za revolucijo? Morilno orožje v rokah vladarjev, glasovnice v rokah mase, ki je ne zna porabiti sebi v korist!

Pred volitvami je vse govorilo, da se mora voliti za socializem. Človek, ki je doživel iznenadenja že prej, se je nadejal, da bo masa v resnici storila kar je govorila. Ampak, ko je prišel odločilni trenutek, je zopet poverila mandat svojim izkoriščevalcem. Večkrat se je že povdarjalo iz gotovih krogov, da bi se moralo dati volice pod preizkušnjo inteligence. Človek nehoti pomisliti, da bi taka preizkušnja prinesla hitrejši preobrat kot da se pusti glasovnica v rokah mase, ki jo rabi sebi v škodo.

Teh besed ne pišem zaradi tega, da bi koga žalil, ampak zato, ker vidim delavce prihajati na volilni prostor in tam vprašujejo kako in kaj voliti. Kampanja navadno traja več mesecev, in kdor se ne pouči o potrebnih stvareh v tem času, da na volilni dan ne ve kaj in kako storiti, bi ne smel voliti. Tisoče je takih, ki se človeku posmehujejo ko jih nagovarja, naj glasujejo sebi v korist, za socializem. Agitatorja smatrajo za nekaj "joke". Obljubijo mu, ampak ko pride čas akcije, pa slezejo na stran svojih sovražnikov. Treba bo malo več zavednosti med delavsko maso, več skupnosti in skupnega dela in več volje, tako da bo vsak opravil svoj del, ne pa pričakovati, da majhna skupina dela in gara, porabi ves svoj čas in denar, na vse zadnje pa doliveti tako razočaranje kot ga je prinesel osmi november.

Upam, da maso ne bo pozabila zadnjih dvajset let republikanske vlade. Upam, da bo pismo na straži kaj bo delala demokratska mašina, in upam, da bo po štirih letih dovolj trpljenja, da bo ljudska masa čez štiri leta v resnici nastopila skupno za svoje interese. Tisti pa, ki so letos glasovali za socialistične kandidate, so prošli, da se pridružijo socialistični stranki, da postanejo nje člani, da bomo jačji in nam bo tako lažje voditi našo kampanjo l. 1936. Med tem časom moramo nabrati kampanjski aklač pol milijona dolarjev, a katerim nam bo mogoče voditi uspešno podučno agitacijo za končno smago. Delavci, ali je možno upati na to? Če ste pri volji, bomo dočakali uspehov, drugače pa ne. — John Kobi.

Sedan brez mareže
Pittsfield, Pa. — Dasi ne morem trditi, da se nič ne dela, lahko pa rečem, da nas je polovica brez dela in ne bo dolgo, ko bomo tudi brez jela. Dobili smo drugega pastirja za prihodnja štiri leta. Ne moremo ravno reči, da je bil Hoover slab človek, kajti njegova administracija nas je odvadila čitati, puki in vrbu tega pa nam tudi ne pusti dosti. Sedaj nas je pa še toliko usvojila, da smo se privadili stradanju. Tako se je zgodilo pod senco slona, kako nam bo prišla oslovskata senca demokratskih prerokov bomo pa kmalu videli. Nekdo (menda je bil Krist) je

nekoč rekel, da je treba dati lačnim jesti in žejnim piti, nas Roosevelt pa pravi, da bo naredil obratno: žejne bo nasitil, lačne pa napojil. Na ta način bo narod prihodnja štiri leta še bolj zabit kot je sedaj — ostal bo v senci brez mareže!

Frank Pernisek.

Še o Judničevem potopisu
Chisholm, Minn. — Nerada se zopet oglašam glede Judničevega potopisa o Rusiji, ker se pa Judni mnogim amiti, češ, da smo ga nekateri preveč napadli, zato želim tu podati nekoliko zadevnega pojasnila.

Nekateri pišejo, da se je Judnič prepričal, da piše resnico in da je njegovo poročilo o k. Pri tem mi pridejo na misel stvari, o katerih smo se včasih pogovarjali, namreč o tem, da ne bi bilo treba gospode na svetu in da bi morali vsi delati. Pa se je nekdo oglašal in rekel: "Ali ste neumni? Kako bi pa velika mesta izgledala, če ne bi bilo v njih gospode?" Seveda smo se vsi navzeči amejali njegovemu neumnemu modrovanju. A sedaj pa vidim, da smo bili mi v zmoti.

Vse kapitalistično časa piše, da je v Rusiji delavska vlada, in to je verjetno. Judnič je videl tri velika mesta v Rusiji; prepričal se je, da izgledajo grdo. Mesto, da se bi po ulicah vozila gospoda v lepih avtih, pa hodijo le raztrgani delavci z žakljami. Resnica je, da kjer delavci vladajo, vse smrdi in ni nobene reda. Resnica pa je tudi, da niso vsi Belokrajinci nazadnjaki. Taki, ki so izsolani, so se preveč pametni, tako pametni, da lahko strašijo odrasle ljudi ravno tako kot male otroke. Tako je bilo na Belokrajinskem pred dvajsetimi leti. In Judnič je pisal v svojem potopisu, da se ni tam (na Belokrajinskem) še nič spremenilo. Takrat je bila tam močna klerikalna stranka; posebno nas kmete so imeli njeni voditelji strogo pod oblastjo. O socialistih nismo nikdar ničesar slišali, edino v cerkvi pri pridici, ko jih je pridigar ozmičal, da so to nekake zveri v človeški podobi, katerih edini cilj je: vzeti narodu vero in cerkev. Mi smo se seveda tega bali. Boljše bi bilo, da bi nas kdo na smrt obsodil nego da nam vzame vero in cerkev! Naprednih listov nismo smeli čitati, kajti takoj je bil smrtni greh. Ko so bile volitve za državne poslance, je prišel kaplan iz Metlike v našo vas. Zbral je vse kmete v gostilni, dal za par litrov žganja — in vse je glasovalo klerikalno!

Takrat so nas strašili s socialisti, sedaj jih pa z boljševidi; o tem so mi večkrat pisali iz starega kraja. In Judničev poročilo o Rusiji bo pravi blagoslov za klerikalno stranko ni Belokrajinkem, a za narod pa velik strah. S tem njihovim strahom so nas naučili grdega sovražstva do ljudi, ki jih niti poznali nismo in ki so bili druge veri in narodnosti. To grdo sovražstvo se tako močno zareže v nekateri ljudi, da ga je prav težko izstrgati. Imajo se za napredne, obenem pa zagovarjajo Judniča. Rajše vidijo, da je slabo nego dobro v Rusiji, obenem al pa sami želijo delavske vlade in nam priporočajo, naj volimo za socialiste. Taki ljudje smislijo sami sebe.

Vsem onim, ki nam svetujejo, naj gremo sami v Rusijo se prepričati, ako ne verjamemo Judniču, naj bo povedano, da mi nismo ničesar pripomogli k ruski revoluciji in osvoboditvi ruskega naroda, zato tudi nimamo nobene pravice, da bi šli v Rusijo, najmanj pa bi mi imeli pravico do kakšnega uživanja, četudi bi bila tam nebesa ali paradiž. Vsi oni, katere je Judnič rešil mli na Rusijo, ki so se mislili tja iseliti, niso nič boljše od njega. Dvajset ali trideset let ste ustvarjali bogastvo v Ameriki in vsega ste preveč naredili. Ne boste v Rusijo pred revščino, nego pred alnim bogastvom, ki so ga vaše roke ustvarile, pa niste toliko pametni, da se bi združili in zahtevali to bogastvo zase. Če bi šli v Rusijo in ne bi našli tam toliko pametni, da se bi združili takoj junaki za revolucijo, če bi zmanjkalo vođe ali papirja v uradništvi. Zato je meni jako žal, da je Judnič, ki je naš človek, tako slabo pisal o delavski državi, in to še kot dober socialist — pred 21. leti.

—A. M., Belokrajinka.

Naznanilo in poročilo

Canonsburg, Pa. — Tukajšnji socialistični klub št. 118 JSZ bo na Zahvalni dan dne 24. novembra priredil domačo zabavo in plesno veselico, na katero prav uležimo vabimo vse prijatelje in simpatiziraje našega gibanja. Veselica se bo vršila v dvorani društva "Postojnska Jama" št. 130 SNPJ; pričetek ob sedmi uri zvečer.

Klub št. 118 JSZ je bil za časa predsedniških volitev jako aktiven. Priredil je tri shode. Enega v slovenščini, na katerem je govoril sodr. Joško Oven in Chica in dva v angleščini. Na 23. oktobra je govoril v tukajšnjem Labor tempu sodrug John Slaton, ki je kandidiral za vrhovnega sodnika, 5. novembra pa je govoril podpredsedniški kandidat James H. Maurer. Val ti shodi so bili prav dobro obiskani in se izvršili v najboljšem uspehu. Razpečali smo več tisoč kampanjskih letakov in pamfletov in veliko tiskovino. Naš klub je storil svojo dolžnost v zadnji volilni kampanji.

Na delavstvo v tej naselbini peliramo, da se pridružijo nam, da pristopajo v naš klub, kajti

Brez ofeta! Na aliki so otroci
stotega rusarja Andrewa Ga-
risona

Brez članstva ne bi bilo socialistične stranke ne organizirane borbe proti kapitalizmu. Kdor je socialist ne samo po miselnosti, ampak tudi po delu; je organiziran socialist. Brez teh ne bi bilo socialističnih aktivnosti in kapitalizmu se ne bi bilo treba boriti proti socialističnemu gibanju. Torej pridružite se nam in boste lahko ponosni, da ste člani armade pionirjev, ki grade temelje novi družbi.

Na zabavi dne 24. nov. bo igral Ludvikov orkester, sodrug Anton Maurer pa bo pripravil okusne domače klobase za prigrizek. Na veselo videnje na Zahvalni dan!

Johanna Kobilica.

Predsednost rep in kosti!

Marefins, Mo. — Na 10. nov. sem odpotoval iz mesta Monroe, Mich. in se podal v državo Missouri. Dela se tu pomalem, par dni v tednu. Jaz sem se namenil sem radi zajec, ki jih je obilo. Tu so veličnoma polja, na katerih se še sedaj vidi mnogo koruze, za katero je letošnji trg slab, lše za buleji. Pravi se prodajajo po 3/4 centa funt. Farmarji ostane rep, industrijske mu delavci kosti, dobiček pa pozanjejo prekupčevalci, ki niso niti s prstom mignili, pa bodo naredili lep dobiček. Drugače povedano: če se dva ne razumeta, se tretji veseli.

Frank Kroll.

Kratko poročilo

Clarkburg, W. Va. — Zopet mi je potekla naročnina. Starost se, a pošiljam vseeno, da narodno poravnam, v upanju, da se kmalu vrnejo boljše časi, katere nam morda prinese kakšen bogec ali pa novi predsednik. Tu kaj so sicer nekateri delali s polno paro (ne jaz), sedaj pa je tukajšnja jeklarina zaprla vrata za nedolžen čas. Pravijo, da so temu varok volitve. Jaz tega ne verjamem. Svetujem pa, da nihče sem ne hodi za delom. — Naše smrti je to dni tu umri Majk Wacaski, ruski Poljak. — Prosveti želim mnogo novih naročnikov! — I. Sedec.

Težak udarec

Willard, Wis. — V Prosveti sem čitala kako je kruta nesreča zadela družino brata Joe Maketa v Oglesbyju, Ill. Mati je bila operirana v bolnici dne 10. okt., dne 13. okt. pa ji je doma nagle smrti umrla 5-letna hčerka Josephine. Je pač razumljivo kakšen udarec je bil to za ubogo mater. Ta družina je bila pri nas na obisku na Spominski dan (30. maja) s pokojno hčerko, ki sem jo nagovarjala, naj ostane pri nas. Prisrčeti družini izrekam moje globoko sočasje!

Carolina Zupančič.

Zarjin koncert

Cleveland, Ohio. — Soc. pevski zbor "Zarja" priredi koncert s pevcirgo "Pri rdeči kolebnici" na Zahvalni dan dne 24. novembra ob 2:30 popoldne v avditoriju SNPJ na St. Clair ave. Vstopnina h koncertu in plesu svecet je 40c. Rojaki in navadni delavci, podpirajte delavski "Zarja", ki se s resnico bori za delavske pravice! Pridite vsi in poslušajte naš koncert v največjem številu. Na videnje v četrtek 24. novembra v SND na St. Clair ave!

Olga Vetur.

Volilna vest

Cle Elum, Wash. — Pri ločilih volitvah za mestnega skupnika je dobil rojak Schöber s pomočjo Slovencev 198 glasov v čast. — Poročevalce.

Repatica se bo srečala z zemljo

V nekoliko tednih bomo imeli priliko opazovati zanimiv nebesni pojav, ki se pa da v nasprotju z mrki, položajem premienice ob določenem času in drugimi pojavi le težko v naprej dočeti. Ni čuda, saj gre za nebesnega potepuha in vrhu tega še za zelo nezanesljivega, namreč za komet Temple, ki je znan tudi pod imenom komet 1866. I.

Če ni v računih, ki jih je napravil angleški astronom dr. Crommelin, nobene pomote, bo naša zemlja v novembrskih tednih v posebno gosto jato zvezdnih utrinkov, ki bodo prekosili vsakoletno krasoto jate Leonidov. Ta obilni dež zvezdnih utrinkov pa ne bo nič drugega nego posledica srečanja z ostanki repatične glave. Ti utrinki izvirajo namreč iz repatične Temple, ki se že dolgo časa drobi in se bo po vsej priliki polagoma tudi razkrojila. Seveda nam pa od tega srečanja, če pride sploh do njega, ne preti nobena nevarnost.

Komet Temple spada, kakor pravijo astronomi, med periodične komete, ki krožijo okoli solnca v določenih časovnih razdobjih. Njegova pot okoli solnca traja 33 let in vsaki 33 let se potemtakem približa naši premienici. Prvič so ga opazili že v predteleskopski dobi l. 1366, in se je takrat pokazal v izredni močnosti in krasoti. Med ljudmi tedanjega časa je zbujal seveda samo strah.

Do leta 1866, ko ga je odkril Temple kot neizrazito, a prostim očesom celo nevidno maso, je kronika o njem molčala. Temple pa je takrat izstrelil tudi njegovo pot in se je izkazalo, da mora biti identičen z nebesnim pojavom, ki je l. 1833. v novembrskih dneh povzročil izredno deževanje meteorov na zemlji. Že prej je astronom Schiaparelli, slavni odkritelj Martovih prekopov, dokazal, da izvira periodično deževanje meteorov iz razkrajajočih se kometnih glav in tudi l. 1866, ob pojavu Templeve repatične, je prišlo do takšnega gostega padanja izpodnebikov na zemljo.

Nekaj podobnega so pričakovali v zvezi s to repatico za l. 1899, a napovedani dogodek je popolnoma izostal. Izkazalo se je, da je bil Jupiter s svojo ogromno maso potegnil repatico kakor njene drobce z običajne poti. Letos, po 33 letih, so izgledi za ponovno srečanje z repatico baje ugodnejši. V nekoliko dneh se bo pokazalo, da-li se niso astronomi spet premotili.

Ribe, ki žive v vroči vodi

V vroči kalifornijski "Dolini smrti", ki seže v globino do 147 m pod morsko gladino, je mnogo jezerc in mial z zelo vročo vodo, v katerih pa kljub temu žive množice rib in se po vsem videzu dobro počutijo v gorki vodi. Ameriški prirodoslovec John Edwin Hogg je po drobnem opazovanju te ribice in s peteksa ni hotel verjeti očesom, ko je vidal, da v vodi plavajo ribe, nad vodo pa se vlečejo oblaki toplih parov, dvigajočih se iz vode. Toploner mu je pokazal, da ima voda na dnu toploto 53° C. Najbolj vroča je bila voda na površju in je nje toplota proti globini padala; tako da so si ribe lahko izbirale prijačnejšo jimo toploto. Ribice spadajo v vrsto Lucania in v družji krapov. Nekoliko zivalic je dejal v akvarij, kjer žive pod enakimi okolnostmi čile in zdrave še pol leta. Odrasli samci so izpreminjasto svetlosive barve, samice pa so še svetlejšje in imajo pikice kakor postvri.

Ako tedaj naletimo v vodi, ki je tako topla kakor čaj ali kava, na žive ribe, dokazuje to, kako umna priroda svoje stvari prilagodi različnim okolnostim. Postvri, ki bi je dejali v tako gorke vode, bi nedvomno kmalu poginili. Tudi človek bi se v njej dobro oparil. Kako tedaj lahko žive ribice v prilikah, ki jih nobena riba ne prenese? Edino logično pojasnilo bi bilo to, da so ribice v jezercih in tolmunih "Doline smrti" živele že pred desetstisočletji, ko je imela voda še popolnoma normalno toploto. V teku dolge dobe so se postopoma izpreminjale prilike in voda je postajala toplejša. Te izpremembe pa so se vršile brez dvoma tako polagoma, da so se ribe v pokolenja uspešno prilagodile novim razmeram brez škodljivih posledic.

Za kadilce

Profesor Traube je raziskoval kajenje iz znanstvenih vidikov in dognal naslednje: Greča cigareta, cigara ali pipa je kakor majhna laboratorijeta naprava, v kateri je tobak podvržen suhi destilaciji ali eno kakor n. pr. premo v plinarnah. Plini, ki se razvijejo pri tej destilaciji, tisto, čemur pravijo kadilni dim, se v ustni votlini in v sopljih kondenzira. Del plinov so nikotinove pare, ki povzročajo ugodje pri kadilcu, ostale sestavine se pa zgostijo v pekoči katran, ki moti užitek. Ta katran se pa lahko filtrira ali absorbira. Prav učinkoviti absorpcijski sredstva sta tako zvali silica gel in aktivni ogljik. Če se utinki in pipe tako pripravijo, da mora dim najprvo akoci katero teh snovi, potem izgine tudi pri najslabšem tobaku pekoči občutek.

(Glasilojevala iz l. 1930.)

Edini, ki lahko zadovoljno reči te vprašanje je vlada. Vladi, ki lahko prevzame vse alkoholne pijače za svoj monopol in jih producira ter prodajala tako poceni, da bi vsa ostala vsa privaatno konkurenca. To bi bila edina pot do smernosti Amerike in pravične rešitve alkoholnega vprašanja.

Ven a privaatnim dobičkom iz alkoholnih pijač!

Delavska proklara v Moskvi ob potpisateljstvi boljševiške revolucije.

R. Kresal:

GLAD

Izza temnega hriba, daleč v daljavi je vzhajal mesec.

Ivan se je opogumil. Stopil je na zunanjo stran vrste — proč od moža. Ves zamaknjen je gledal v zarjo, ki se je širila in dvigala in vse bolj ohvatala obrise smrek na hribu.

Ivan mu je ves čas sledil z očmi. Čez nekaj časa je ves priplaval izza hriba. Na nočnem nebu se je zasvetil polumesec. In Ivan je zastrmel vanj kakor bi molil in je pozabil se nase. Ko ga ne bi ljudje sami potiskali dalje, bi bil obstal. V sebi je čutil neko omamno sladkost. Tudi zeblo ga ni več.

Nenadoma pa se je vsa vrsta pretresla, se v krčevitem sunku zgenila, zavalovila v en sam val, in se razpršila.

Nastal je vrišč in krik.

Ljudje so zmedeni vpraševali drug drugega in se zaganjali v stražnike:

"Kaj? — Kaj? — Kaj je?"

"Kruha ni?"

"Ni!"

"Zmanjkalo ga je."

Pred očmi tega ali onega se je zavrtela ulica. Kletev se je razlegla v večer. Kletev je nasevala. Kletev je došla otroka.

Ivan je stal kakor okamenel. Prvi trenutek se ni zavedal ničesar. Potem je začutil bolečino, ki ga je hotela umoriti. Njegove široko odprte oči so begale od človeka do človeka in se plašno zazirale v razsvetljeno, prazno pekarno in v stražnike, ki so stali pred njo.

V njem ni bilo drugega nego prošnja, neskončna prošnja in bolečina, ki jo je neslo domov vseh tistih nekaj sto ljudi, ki so morali oditi praznih rok.

Stopil je prav pred pekarno, kjer je stala gruča ljudi in grozeče vzklikala in pretila stražnikom, zakaj niso prej povedali, da za vse ni dovolj kruha.

Pa saj ne bi bil nihče odšel. Vsa bi verovatno konca v srečo, da bo dobil kruh. Vsa bi bil kljub vsemu hudemu vztrajal do zadnje kaplje krvi, le da bi se mogel domov prinejati. Da bi utrujen in gladen položil na mizo tisti trdi, kakor stara rja rjav ovisni kruh.

Vendar, kljub vsemu, ljudje so hoteli kruha. In ko je Ivan stal pred gručo, ki je zdaj zdaj vzklikala, bi bil najraje tudi on zavpil, dvignil svojo majhno drobnost in zažugal.

Pa je bil še tako majhen in droben in na jok mu je šlo.

Stražniki so s silo razganjali ljudi. Ivan je stekel od pekarnice in glasno zajokal. Ves upor in vso bolečino je izdal v joku.

Jokal je vso pot in se doma izkopal.

Mati ga je čakala na pragu. Molče ji je dal v roko denar in trdi zeleni tiskani papir, ki je bil moker od potu. Zatem je šel v sobo in tiho, sunkovito ihtel. Mati je stopila k njemu. Sedla je zraven njega, ga božala in tolažila. Ivan pa se ni dal utolažiti. Jokal je in zdaj pa zdaj udaril s svojo majhno ročico od zid.

Mati je vzdihnila. Vstala je in šla s trudnim korakom v kuhinjo.

II.

KRUH

Ko je odšla, je bilo Ivanu lažje. Materinega obraza ni mogel gledati. Tudi v njeni bližini ni bil rad. Zdelo se je, kakor bi mati to vedela. Drug proti drugemu sta bila časih nenavadno tuja. Ivan je gledal tako široko in svetlo, kakor bi bil razkrival v človeku najbolj skrite misli. Mater je ta pogled veselil, a hkrati jo je akeel. Ni ga mogla razumeti. On

Zakaj sta dva spola?

Zakaj sta dva spola? Njun obstoj je pač tako samo po sebi umen, da si le poredko zastavimo vprašanje, čemu je to potrebno—vendar pa gre pri tem za pravzaprav znanstveno vprašanje. Ravnatelj lipškega zoološkega inštituta prof. Meisenheimer se je posebno podrobno pečal s tem vprašanjem in je prišel do presenetljivega dognanja, da obstoj dveh spolov za življenje prav za prav ni neobhodno potreben in da gre tu tako rekoč za nekaj "lukusa".

Znani izrek, da "se vrsti ves svet po zapovedih gladi in ljubezni", je vsaj v drugem delu povsod v naravi v polni meri potrjen. Malokje drugje kaže življenje tako neskončno pestrost v sredstvih in toliko kopije možnosti kakor pri tej nalogi, da se najdeta spola in se zagotovi obstoj vrst. Pomislimo vendar na številna vabila in mamila, ki jih srečamo v naravi pri vsakem koraku, kadar gre za uganjanje drugemu spolu, pa naj si bo že to rdeče svatovsko oblačilo samca ribe bodičarke ali pa čudovito kolo pava pa vse tja do ljubezenskih plesov naravnega človeka, se vleče ista neskončna črta, kjer vidimo zmerom enako podobno silnega prizadevanja, ki se kaže v hotenju za pomnoževanje vrste.

Kljub vsemu temu naj bo to

pa, kadarkoli ji je pogledal v obraz, v njene resne, zmerom tiho tožeče oči, ga je okrog srca nekaj zgrabilo, in ni vedel ali je bila jeza ali bolečina. Ali ljubezen, ki jo je v sebi nemara tajil zato, da je skrival vsako čustvo? — Otrok je tajil svetu in pokopal v sebi najlepše, ker svoje lepote ni hotel kazati svetu.

Otrok se je z vso silo svoje mlade duše prilagodeval času, surovim dnem, ki so ga s trdo pestjo krževale vsakdanjosti bili v obraz. Čutil je, kako bi se ta pest mater in sestre in vse ljudi. Neprenehoma je živel v strahotnem občutku, da ga ulepa nekaj v življenje, kar sovražil, nekaj, kar se je njegovi naravi z vso silo upiralo.

Ne na sebi, ne okrog sebe ni trpel najmanjšega madeža.

Pa umazano je bilo vse, prav vse.

In tako je svojo dušo skril. Bil je navidez bladen in miren in kdaj celo surov.

V materinem obrazu je videl bolečino, trpljenje in neprestano skrb. V njem je videl življenje polno britkosti, iz oči, iz vsake črte pa ji je odsevala neskončna dobrota, ki ji je dajala nepremagljiv pečat potrpežljivosti in usmiljenja. Videl je, da njegova mati mirno in brez tožb prenaša vse hudo. Videl je, da za njo ne more priti nobena tako velika nesreča, ki je ne bi mogla prenesti in potrpeti, dokler je trajala. Najbolj čudno pa se mu je zdelo to, da je vse hudo trpela silno lahko in z nekim čudnim veseljem, da se je nesreči pokoravala in delala tako v njej kakor pred njo. Njegova življenja ni moglo ničesar izpremeniti. Zdelo se je kakor bi bila vedela, da mora vse tako biti, kakor je, da se mora zadovoljiti s tistim, kar ji daje usodnost dneva. Verovala je v neko čudno, Ivanu povsem nerazumljivo usodo, da je zaradi svoje vere jemala nase najhujša bremena in celo tuje grehe. "Božja volja je," je rekla. In šla po svojih opravkih.

Videla je samo otroke in moža. To je bil njen svet, v katerem je živeła. Sanj ni nikoli izdala. In tudi otrokom ni nikoli pripovedovala nikakih pravljic.

O, pač — kdaj pa kdaj si je zazelela lepih stvari in lepih dni. Tedaj se je zmerom zamislila. Nekaj časa je zasnanjala. Kadar jo je Ivan v takih trenutkih opazoval, se je vselej zdrnil in ga je bilo nečesa tujega neznanostno strah. Materin obraz je bil nenavadno lep. Oči je imela uprte v daljavo. Krog ustnic se ji je risala rajska milina. In njene roke so bile sklenjene kakor v molitvi. Ivan jo je včasih skrivaj nepremično gledal. In bilo mu je neprijetno, ker je bila tako hudo podobna Mariji.

Vendar dolgo ni nikoli sanjala. Obraz se ji je čudovito zresnil in bil spet vsakdanji, poln zatajevanja bolesti in skrbi. Skrb je legla nanj z vso svojo težo. In pričela je razmišljati o otrocih in o kuhi.

Tako je k Ivanu mati prihajala in odhajala. Ljubil jo je le, kadar je sanjala, kadar ji je vsa notranja lepota sijala iz oči v svet njenih sanj.

In Ivan, ta čudni, tako zgodaj dozoreli otrok, ki je sestram akoro nadomestoval očeta, je sanjal, neprenehoma sanjal. Njegove oči so gledale široko in svetlo in pred njimi se je zdelo, kakor bi se posibavala rahla megla. Mati je poznala to meglo, poznala je zamaknjenost v svetu domišljije, in jo je bilo teh resnih in neprenehoma lepih otrokovih oči strah. Bala se je zanj.

(Dalje prihodnje.)

"moški" in "ženski" nikakor tako ostro ne nasprotujeta, kakor se je doslej sodilo. Preiskovanje hormonov nas je poučilo, da kažeta tudi tista predvsem za ustvaritev obeh spolnih znakov tako odločilna činitelja, namreč moški in ženski spolni hormon, mnogo sličnosti med seboj. Nadalje je na mnogih primerih dokazano, da se da z različnimi enostavnimi operacijami to njihovo delovanje umetno tako preusmeriti, da se samice tako močno spremenijo, da so prav podobne samcem.

Prof. Meisenheimer sklepa iz teh in drugih dejstev, da je mogoče pri vsakem bitju—torej tudi pri višjih živalih in morda celo pri človeku—, popolnoma opustiti spolni način množenja, ter bi se mogli množiti s pomočjo te ali one "metode" na nespolni način. Če pa ta možnost ne obstoji, ter si je narava izvolila za odločilno večino svojega stvarstva kljub možnosti enostavnega nespolnega pota mnogo bolj zamotani dvojni način, potem je morala imeti že nujne vzroke za to. Razločenje živin v dvoje spolov je nastalo, kakor domneva današnja znanost, pri razvoju skoraj "slučajno". Čudno je le, čemu se narava drži tako žilavo in neizprosmo dvospolnosti.

Na to vprašanje imamo en sam zadovoljiv odgovor: narava je hotela stalno izpremembo, zmerom kaj novega in stalno se razvijajočega. Ta svoj smoter pa je mogla pri vsaki živini doseči le po različno urejenih mešanih dednih lastnostih, kakor smo to videli pri spolni množitvi. Nespolna množitev je namreč zelo skopka pri tvorbi resnično novih lastnosti. Če bi prišla ta do splošne veljave, bi bila slika današnje zemlje zelo enolična, kajti vse živetje bi bilo v temelju enako in večno ponavljanje enkrat nastalega bi bila usoda vseh zemljanov. Tega pa narava očitno ni hotela in je dala višjemu življenju gonilno vzmet spolnosti in mu tako prožila tudi možnost ustvarjenja vedno drugačnih bitij vsega živetja.

Tako izvenjski uspešni poizkus znanosti, da odgovori na navidezno samo po sebi umevno vprašanje v tolmačenju razvoja vsega življenja: enkrat nastala dvospolnost se je raztegnila nazadnje skoraj na vsa bitja naše zemlje in je ustvarila pogoje za tvorbo tistih pojavov, ki jih v njihovi nepregledni mnogostranosti in pestrosti imenujemo življenje na naši zemlji.

(kč)—Žis.

POHIŠTVO

North Shore dom mora prodati še ta mesec krasno, tri mesece rabljeno pohištvo, orehova obedna oprava in oprava spalnih sob, dvojno posteljno opravo, krasno prejemno sobno opravo, importirana orientalska preproga \$15.00, 9x12 \$25, posamezni stoli, mala baby grand piano, radio, zagrnjals, zavese, ogledala, slike itd. Prodamo tudi posamezno. Tudi kuhinjske suknje. Oglasite se na: 5717 Sheridan Rd.—tel. Sunnyside, 4061, Chicago.

—(Adv.)

SMEŠNICE

Dve škotaki

Neki Škot se je peljal v Ameriko. V newyorškem pristanišču je videl, kako so potegnili iz morja potapljača. Ko se je Škot izkrcal, je bila njegova prva pot v pisarno paroplovne družbe, kjer je začel vpiti in razsajati: "Zakaj pa mi nihče ni povedal, da bi lahko tudi peš prišel!"

Profesoraka

Nekdo se potaplja. In kriči na ves glas:

"Na pomoč! Na pomoč! Ne znam plavati!"

To sliši neki profesor, ki gre mimo.

"Jaz tudi ne znam plavati", odvrne, "pa tega ne razglasam vsemu svetu!"

Iz otroških ust

Petletni Borček je zadnjič z velikim zanimanjem opazoval pri Majerjevih, kako je gospa došla svojega otroka.

Ko se je vrnil domov, je ves ogorčen izjavil:

"To ti pa že rečem, mama — damskega mleka ne bom nikoli pil!"

O, ta voda!

"Da te ni sram, Srečko! Tako umazan mi sedeš za mizo! Brž, Mima, odpeljite ga v kopalnico in mu umijte obraz in roke!"

Zdajci se začuje v kobo pretresljivo vpitje:

"Mama, brž, na pomoč! Zdaj mi še vrat umiva!"

Ze ve zakaj

"Veš kaj, Vanda", se srdi te ta Frida, stara samka, "da sem jaz na tvojem mestu, ne bi čakala zaročenca kar pol ure!"

"Pa nimaš prav, tetka," odgovori prijazno Vanda, "rajsi že čakam pol ure kakor pa vse življenje!"

Čut odgovornosti

"Ze spet ste zaradi tatvine tu, obtoženec; ali ne bi vendar že začeli novo življenje?"

"Ne, ne, gospod sodnik, v teh letih ne morem več tvegati spremembe poklica; za to imam preveč odgovornostnega čuta nasproti svoji družini!"

Dva božična izleta v domovino

Ako nameravate v domovino, pridružite se rojakom, ki potujejo s izletoma na najnovejšem parniku francoske linije

"CHAMPLAIN"

26. NOVEMBRA

ali

"PARIS"

9. DECEMBRA

Za pojasnila in navodila pišite takoj na:

LEO ZAKRAJSEK

General Travel Service, Inc.

1359 Second Ave., New York, N. Y.

ali pa na

French Line

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveta"? Podpišite svoj list!

Dva prizora ob pogrebu Andrewa Ganisa, umorjenega rudarja v Taylorville, Ill.

Babica je zapodila Olgo od šivalnega stroja. Olga je šla v kot in se kujala. Čez nekaj časa pa je vprašala:

"Babica, ali boš umrla?"

"Bom".

"Ali te bodo položili v jamo?"

"Da".

"In te bodo globoko zakopali?"

"Da".

"Potem se bom pa lahko igrala s šivalnim strojem."

EKEROVICH BO VODIL JUGOSLOVANSKO SKUPINO

Jugoslavija bo cilj raznih potnikov—članov velikega božičnega izleta, katerega ravno sedaj organizira Milutin S. Ekerovich, od štaba Cunardove linije v New Yorku. Ti izletniki odplujejo z Berengario dne 26. novembra.

Posebno pažnjo bo Mr. Ekerovich posvetil temu, da bo vsak član tega izleta po najkrajšem potu dospel do končnega cilja. Vse neugodnosti potovanja, kakor zamude vlakov, sitnosti glede neznanja jezikov, itd. bodo odpravljene, ker Mr. Ekerovich je strokovnjak kar se tiče potovanja.—(Adv.)

"GLOBUS"

Ženitvanske informacije

Na tisoče zakonitih ljudi se nam skrivajo za našo posteljo. Mi svetujemo kako lahko dobite par. Zmerom cena. Pišite nam vaše ime in naslov:

"GLOBUS"

Dept. 32-B

382 Bathurst St.

Toronto, Ont., Canada.

Za odgovor priložite še poštne znamke.

NAJBOLJŠE CENE DOHITE ZA MORGAŽE, BONDE in certifikate. Oglasite se na: 134 N. La Salle st., room 316, Chicago. Odgovor ob večerih. —(Adv.)

TRINERJEVO GRENKO VINO

Zelo zdrav tonika in odvajalec

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar (rajne vrednosti), ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na List Prosveta in prišteje eden, dva ali tri člani iz ene družine in iz vsakega naslova k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 za eno leto naročnina. Ker pa člani še plačujejo pri anumeratu \$1.30 za tednik, ne jim to prišteje k naročnini. Mi prištevamo enega, dva ali tri člane iz ene družine k eni naročnini. Torej sedaj ni varstva, reči, da je List Prosveta za člana S. N. P. J. List Prosveta je naša lastnina in gotovo je skore v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi Vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta je:

Za Zborni družine in Kanado \$6.00 Za Člano in Chicago je.....\$7.50

1 tednik in.....4.00 1 tednik in.....6.50

2 tednika in.....5.00 2 tednika in.....7.50

3 tednika in.....6.00 3 tednika in.....8.50

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaše lastnina.

Pojasnilo:—Vesla! kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bodo moral tisti član iz družine družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljite naročnino za list Prosveta vsote \$

Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od slednjih članov moje družine: _____

Ime _____ Čl. družine št. _____

Ime _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Družina _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

"Radio City" v New Yorku, skupina ponosljivi, ki jih je ukazal zgraditi John D. Rockefeller ml. in ki ga bodo stala \$250,000,000. Pri tem delu je že bilo mnogo delavcev pohabljenih—med drugim priganjanjem za 40c na uro.